

ТЕСТУВАННЯ ЯК МЕТОД ОЦІНКИ ЗНАНЬ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

У статті розглядається проблема якісної підготовки студентів, в умовах впровадження Болонської системи в навчальний процес вищої школи. Розкривається значення тестів, можливість їх застосування для оцінки якості професійної підготовки спеціалістів.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Останнім часом наш уряд та Міністерство освіти багато пишуть і говорять про необхідність розробки нових моделей вищої школи, зв'язуючи це з необхідністю входження в Європейський освітній та науковий простір і запровадженням Болонської системи. Освіта сьогодні розглядається як механізм становлення та розвитку суспільства, провідна риса життя особистості. Вона виступає першоосновою більшості загальнонаціональних та загальнодержавних процесів, тому що освіта сприяє розвитку людського потенціалу, допомагає орієнтуватися у світі новітніх технологій.

Будемо сподіватися, що саме Болонська система допоможе підняти національну освіту на більш вищий щабель. І всі положення, розроблені та висвітлені у Сорбонській декларації, Болонській конвенції, спільній заяві європейських міністрів освіти, Конференції європейських вищих навчальних закладів і освітніх організацій, Комюніке зустрічі європейських міністрів, які відповідають за вищу освіту, Комюніке конференції міністрів, відповідальних за вищу освіту та ін., допоможуть сьогоднішнім студентам і майбутнім спеціалістам не тільки отримати знання, а й знайти достойне місце роботи.

У контексті Болонського процесу як нової історичної реальності постає вимога переосмислення існуючих традиційних основ навчання. У вищих педагогічних навчальних закладах вже склалася нова ступенева система підготовки вчителів, викладачів, вихователів різного профілю. Відповідно до постанов Міністерства освіти і науки України та науково-методичних рекомендацій АПН України створено навчально-наукові комплекси «учень – студент – молодший спеціаліст – бакалавр – спеціаліст – магістр».

Процес становлення студента як спеціаліста складається з багатьох компонентів – це і усвідомлення соціальної ролі праці педагога, самовиховання необхідних якостей, моделюючих особистість майбутнього викладача, сприйняття вимог педагогічної професії, усвідомленого пред'явлення цих вимог до себе, реалізації творчої діяльності. Ці компоненти професійного становлення майбутнього викладача складають основу професійно-педагогічної діяльності ВНЗ, процес якого містить і навчальну, і наукову, і виховну роботу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Підготовка фахівців з вищою освітою в умовах Болонської системи – відносно новий аспект в педагогічній галузі. Ця система сприяє створенню умов для самоосвіти, самовиховання та самореалізації особистості; задовольняє потреби держави у кваліфікованих спеціалістах різного профілю, у тому числі – педагогічного; надає можливість виховувати в майбутніх фахівців цілісне світосприйняття та сучасний науковий світогляд.

Отаннім часом багато робіт науковців, дослідників, фахівців присвячено використанню основних положень Болонської системи у вищих навчальних закладах. Поєднанню кредитності та модульності в професійній підготовці спеціалістів відповідно до вимог Болонського процесу присвячено роботи науковців і практиків (В.Андрющенко, Я.Болюбаш, В.Кремень, В.Курило, К.Левківський, І.Мороз, М.Стапко та ін.). Проблеми

дидактики вищої школи розглядаються в дослідженнях В.Афанасьєва, В.Бондар, С.Вітницької, К.Корсак, В.Лугового та ін.

Актуальними в наш час залишаються питання підготовки майбутнього спеціаліста до виконання функцій професійної діяльності. Окремі аспекти цієї проблеми розглядалися багатьма вченими. З-поміж них: інноваційні технології підготовки педагогів (А.Алексюк, О.Анісімов, А.Богущ, І.Зязюн, С.Сарасон); підвищення професійної кваліфікації педагогічних кадрів (Л.Кандрашова, В.Кузь, В.Луговий); визначення ролі й місця педагогічних умінь у загальній структурі професійної діяльності педагога (О.Абдуліна, В.Максимова, Л.Спірін). З огляду впровадження ідей Болонської системи останнім часом висвітлюється цікавий досвід щодо використання тестових завдань (В.Аванесов, Г.Краєвська, Л.Меджитова, Л.Павленко, І.Петухова, В.Штерн та інші); переваги тестового контролю ЗУН над іншими методами контролю (О.Мокров, Т.Солодка). Значний інтерес викликає доробок зарубіжних психологів, педагогів, у працях яких висвітлювались окремі аспекти впровадження методу тестування (Г.Холл, Д.Кеттел, А.Біне, Т.Сімон та ін.).

Формування цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в розкритті особливостей використання тестових завдань для оптимізації навчального процесу у ВНЗ та розвитку творчого потенціалу майбутнього спеціаліста.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У контексті Болонського процесу як нової історичної реальності постає вимога переосмислення традиційних основ навчання, перегляду підходів до контролю й оцінювання знань студентів.

У світлі Болонської системи заліки та екзамени не завжди бувають обов'язковими. Під час вивчення деяких предметів основою оцінювання є підготовка творчих робіт, рефератів, проектів тощо. Такі завдання допомагають концентрувати увагу студентів, творчо й самостійно працювати з науковою та методичною літературою. Але, на жаль, така робота не дає можливості викладачу оцінити, наскільки добре засвоїли студенти навчальний матеріал, і це є серйозним недоліком для ВНЗ. З метою перевірки знань, умінь та навичок студентів доцільним, на наш погляд, є використання тестових завдань, які забезпечують об'єктивність і якість за рахунок стандартизації проведення та перевірки результатів контролю.

Відповідно до психологічного словника, тестування – це метод діагностики, у якому використовуються стандартизовані питання і завдання (тести), які мають чітку шкалу значень. Тест дозволяє з певною вірогідністю визначити в індивіда рівень знань, умінь та навичок [4].

За місцем у навчальному процесі тести можна віднести до таких видів контролю:

- попередній: здійснюють перед вивченням нового матеріалу або на першому занятті для з'ясування знань студентів. Такий контроль допомагає виявити знання, вміння та навички з метою їх актуалізації та корекції;
- поточний: здійснюють у процесі вивчення нового матеріалу для з'ясування якості засвоєння студентами знань, умінь і навичок з метою їх поглиблення, конкретизації та виділення завдань самостійної роботи;
- періодичний (тематичний): спрямований на перевірку, оцінку (бали за тему) знань, умінь і навичок студентів;
- підсумковий: є обліком успішності студентів наприкінці вивчення курсу;
- заключний: здійснюють наприкінці семестру як метод роботи на екзамені або заліку [3, с.353].

Тестовий контроль у педагогічному процесі виконує ряд функцій:

- освітню (удосконалення знань студентів, уточнення і систематизація навчального матеріалу з предмета);
- діагностично-корегуючу (виявлення знань, умінь і навичок, недоліків, неуспішності);

- контролюючу (визначення рівня знань, умінь і навичок студентів, підготовленості до засвоєння нового матеріалу, виставлення оцінок (балів) студентам);
- виховну (спрямовання на поліпшення особистої дисципліни, розвиток волі, характеру, навичок систематичної самостійної праці тощо);
- розвивальну (сприяння розвитку психічних процесів особистості – уваги, пам'яті, мислення, інтересів, пізнавальної активності);
- стимулюючо-мотиваційну (стимулювання студентів до поліпшення навчальної діяльності, розвитку особистої відповідальності, формування мотивів навчання);
- управлінську (забезпечення цілеспрямованості у навчанні);
- прогностично-методичну (стосується як викладача, який отримує досить точні дані для оцінки своєї праці, результатів запровадження своєї методики викладання, шляхів подальшого вдосконалення навчання, так і студентів, оскільки допомагає їм прогнозувати свою навчальну та наукову роботу) [2, с. 177].

Педагогічний тест є системою завдань зростаючої складності, специфічної форми, що дозволяє якісно й ефективно виміряти рівень, оцінювати структуру підготовленості студентів. При цьому всі студенти відповідають на одні і ті ж самі запитання протягом одного і того ж часу, з однаковими умовами оцінювання. У тест відбирається мінімальна кількість завдань, що дозволяє достатньо точно оцінити рівень підготовленості студентів. Інтерпретуються результати тестування за допомогою середньої арифметичної та відсоткової норми, яка показує якість знань студентів з будь-якого предмета.

Тест як система характеризується цілісністю, має структуру. Він складається із завдань, кожне завдання має правильний та неправильний відповіді, правил їхнього застосування, оцінок за виконання кожного, рекомендацій по інтерпретації тестових результатів. Цілісність полягає в тому, що кожне завдання виконує свою роль і тому не може бути вилучено з тесту. Зв'язки завдань між собою визначають структуру тесту. Важливим чинником є час, оскільки тест покликаний швидко та відносно точно оцінювати велику кількість студентів.

Метод тестування дозволяє уникнути низки недоліків, притаманних традиційному контролю, а саме: недостатнього врахування індивідуальних можливостей студентів; розбіжності вимог до знань, відмінностей у критеріях оцінювання відповідей; переваженості викладача при організації та здійсненні поточного контролю знань великої кількості студентів; можливої упередженості до оцінювання відповідей; недостатньої індивідуалізації завдань та умов для кожного студента під час поточного контролю; відсутності інструментарію, придатного для попереднього самоконтролю; складності забезпечення самостійної роботи студентів під час екзаменів і заліків.

Оцінювання, облік й аналіз результатів контролю в процесі тестування оптимізує педагогічну діяльність викладачів, посилює управлінську, діагностичну функції контролю, забезпечує виконання загальнонавчальних вимог: об'єктивність, індивідуальність, диференційованість, систематичність, системність, всебічність контролю, а також створює сприятливі умови для корекції процесу професійного становлення кожного студента.

Тестовий контроль дозволяє викладачеві без зайвих витрат часу опитати студентів за усіма розділами навчального курсу та за сумою цих оцінок (балів) скласти рейтинг. Тести приваблюють своєю незвичайністю порівняно з традиційними формами контролю, спонукають до систематичних занять з предмета, створюють додаткову мотивацію навчання. Важливим, на наш погляд, є те, що у процесі тестування увага студента фіксується не на формулюванні та поясненні відповіді, а на осмисленні її суті. Метод тестування дозволяє якісно змінити контроль за навчальною діяльністю студентів і засвоєнням наукового, практичного та методичного матеріалу, забезпечити при цьому гнучке керування процесом їхньої професійної підготовки.

Під час складання тестових завдань потрібно керуватися загальнодидактичними, методичними й текстологічними принципами, серед яких основними є такі: реалізація

особистого і діяльнісного підходів; взаємозв'язок навчання, виховання та розвитку; диференційована реалізованість; забезпечення єдності форми і змісту, мови, культуровідповідності, значущості та репрезентативності навчального матеріалу, поступового його ускладнення; варіативності, системності, комплексності та збалансованості змісту тестів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Тест як метод є науково обґрунтованим інструментом оцінювання знань, умінь і навичок студентів, допомагає здійснювати індивідуальний контроль результатів навчання кожного з них, мобільно керувати педагогічним процесом.

Зміст кожного тесту має на меті забезпечувати гармонійну реалізацію навчальної, виховної і розвивальної функцій. Тестові завдання дають змогу студентам усвідомити результати перевірки, активізують мислення, стимулюють пізнавальну діяльність, є корисними для розуміння та засвоєння матеріалу, сприяють формуванню інтересу до навчальної діяльності й спонукають до неї. Тестування відкриває перспективні напрямки підвищення якості знань шляхом удосконалення системи контролю та посилення мотивації до навчання в умовах співробітництва викладача та студента.

Література:

1. Аванесова В.С. Научные основы тестового контроля знаний. – М.: Иссл.центр, 1994. – 135 с.
2. Вітницька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури. – Київ, 2003.
3. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 576 с.
4. Краткий психологический словарь /Сост. Л.А.Карпенко; Под общ. ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1985. – 431 с.
5. Меджитова Л.М. Компьютерное тестирование как форма оценки знаний на вступительных экзаменах по информатике /Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Збірн. наук. праць. Вип. 28/За заг. ред. Євтуха М.Б. – К.:Вид. центр КНЛУ, 2004 – С. 106-108.
6. Сарафанюк Е.І. Електронне тестування у системі фахової підготовки спеціалістів /Вісник Черкаського університету імені Богдана Хмельницького: Науковий журнал. Серія педагогічні науки. – Вип.120. – С.70-74.

В статье рассматривается проблема качественной подготовки студентов, в условиях внедрения Болонской системы, в учебный процесс высшей школы. Раскрывается значение тестов, возможность их применения для оценки качества профессиональной подготовки специалиста.

The problem of qualitative preparation of students under the conditions of introducing the Bologna process into the system of education at high school is considered in the article. The significance of test-tasks and the possibility of their application for evaluating the quality of the specialist' professional training is also revealed.